

Kvalitatīvs dzeramais krāna ūdens, bet vispiesārņotākā jūra? Kāpēc tā?

Bez ūdens mūsu dzīve nav iedomājama. Ūdens ir pamatelements mūsu organismā, tādēļ tas ir vitāli svarīgs cilvēka dzīvības nodrošināšanai. Ūdens nepieciešams, lai varētu izaudzēt pārtiku, nodrošināt higiēnas prasības un iegūt dažnedažādus zemes dziļu resursus, kā arī nodrošināt daudzus tehnoloģiskos procesus. Nenoliedzami, arī atpūta pie ūdens un dažādi ūdens sporta veidi daudziem jo daudziem cilvēkiem ir veselības, dzīvesprieka un labbūtības avots.

Dzīvās dabas vajadzība pēc ūdens ir neizmērojami liela, un planēta Zeme ar ūdens resursiem ir nodrošināta dāsni — fiziski tie ir neizsmejami. Taču ir kāds būtisks aspekts — ne viss pieejamais ūdens ir dzīvībai drošs, tādēļ mums jā rūpējās par ūdens kvalitāti. Domājot par pieejamajiem ūdens resursiem, noteikti jāņem vērā, ka saldūdens pasaulē ir ļoti nevienmērīgi izplatīts — pasaulē gandrīz divi miljardi cilvēku dzīvo apgabalos, kurus apdraud nopietns ūdens trūkums, un ūdens krīze ir viens no lielākajiem riskiem pasaules ekonomikai.

Dzeramais ūdens Latvijā

Latvija ir bagātīgi apveltīta ar saldūdens resursiem un mūsu pašu interesēs ir rūpēties, lai tie netiktu piesārņoti. Tas attiecas gan uz lieliem tehnoloģiskiem procesiem, gan mūsu ikdienas izvēlēm – sākot no tā, kādus produktus izvēlamies patērēt, līdz tam, kur liekam savus atkritumus.

Nemot vērā, ka pieaugušam cilvēkam dienā būtu jāuzņem apmēram 2 – 2,5 litri šķidrums, nozīmīgi, lai ūdens būtu kvalitatīvs un pieejams visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no viņu ienākumu līmeņa. Ar ES fondu palīdzību, Latvijai ir bijusi iespēja ieguldīt lielas investīcijas, lai uzlabotu ūdens apgādi, kanalizāciju un attīrīšanu. ES Dzeramā ūdens direktīva nosaka, ka dalībvalstis regulāri monitorē dzeramā ūdens kvalitātes atbilstību noteiktajiem standartiem. Izvērtējot 2021. gada auditormonitoringa rezultātus Latvijā, var secināt, ka aptuveni 90% iedzīvotāju savā ūdensvadā saņem ūdeni, kas atbilst visām kvalitātes un drošuma prasībām.

Dzeramo ūdeni Latvijā iegūst galvenokārt no pazemes ūdens resursiem, kuru sastāvs dažādos Latvijas reģionos variē. Pazemes ūdeņu dabisko sastāvu visbiežāk raksturo augsts dzelzs savienojumu daudzums, kā arī palielināta mangāna un atsevišķās vietās arī sulfātu, un fluorīdu koncentrācija. Tas izskaidro, kādēļ ūdens garša dažādiem piegādātājiem atšķiras. Nozīmīgi, ka dzeramā ūdens kvalitāti un garšu pasliktina arī ēku iekšējo ūdensvadu stāvoklis. Nereti tie ir novecojuši un netiek regulāri skaloti, taču arī šī problēma ir risināma, sazinoties ar nama apsaimniekotāju.

Kvalitatīva krāna ūdens pieejamība, kā arī iedzīvotāju izpratnes un paradumu maiņa, cenšoties izmantot publiski pieejamu krāna dzeramo ūdeni, ļauj ievērojami samazināt negatīvo ietekmi kā uz vidi, tā arī pašiem ūdens resursiem.

Tā kā lielākā daļa fasētā ūdens tiek pārdota PET pudelēs, tieši mūsu ūdens patēriņa ieradumi ir viens no faktoriem, kas būtiski veicina kaitīgās plastmasas ražošanu. Pudeļu saražošanai tiek izmantots ievērojams daudzums energoresursu – sākot no izejvielu sagādes, līdz ražošanai un pēcākai transportēšanai. Labākajā gadījumā plastmasa nonāk atkārtotā pārstrādē, bet sliktākajā – nonāk vidē un laika gaitā sadalās mikroplastmasas daļiņās, kas pēcāk atkal nonāk dzeramajā ūdenī, ievērojami pasliktinot tā kvalitāti.

Aicinām – ja Tev ir pieejams kvalitatīvs krāna ūdens, nepērc fasētu ūdeni! Tā tu ietaupīsi gan finanšu resursus, gan samazināsi piesārņojumu – arī to, kas nonāk mūsu mīļajā Baltijas jūrā.

Baltijas jūra — ļoti īpaša un ļoti piesārņota

Baltijas jūras ūdens ir tikai nedaudz sālš un tās ekosistēma ir īpaši trausla, jo veidojusies no sālsūdens un saldūdens sugām, kas pielāgojušās īpašajiem dzīves apstākļiem. Diemžēl Baltijas jūra ir viena no piesārņotākajām jūrām pasaulē, kas cieš gan no radioaktīvo atkritumu, gan industriālā un lauksaimniecības piesārņojuma.

Baltijas jūras stāvokli galvenokārt ietekmē:

- Eitrofikācija (aizaugšana), kas rada lielākos riskus bioloģiskajai daudzveidībai,
- Bīstamo vielu piesārņojums (t.sk. Otrā pasaules kara mantojums, nokrišņi no Černobiļas avārijas 1986. gadā, 20. gs. veikto atmosfēras kodolieroču izmēģinājumu nokrišņi, notekūdeņi no 13 kodoliekārtām Baltijas jūras piekrastē),
- Zemes izmantošana un resursu ieguve,
- Klimata pārmaiņas.

Baltijas jūras sateces baseinu veido 14 valstis, un tā kopējā platība ir apmēram četras reizes lielāka nekā pati jūra. Arī Baltijas jūras piesārņojumu veido visu šo valstu upes — Ņeva, Narva, Gauja, Daugava, Lielupe, Venta, Visla, Odra, Daļa un Lule, un arī to pietekas.

Tikai visiem kopīgi strādājot pie vēsturiskā piesārņojuma attīrīšanas un jauna piesārņojuma mazināšanas, ir iespējams būtiski uzlabot Baltijas jūras ekoloģisko stāvokli. Lai apvienotu spēkus un atbildību, kā arī veicinātu Baltijas jūras piesārņojuma novēršanu, pirms 50 gadiem, 1974. gadā tika dibināta starpvaldību organizācija “Baltijas jūras vides aizsardzības komisija” jeb HELCOM un parakstīta Konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību. Kopš 2000. gada Konvencijas dalībnieki ir Eiropas Savienība un visas Baltijas jūras piekrastes valstis: Vācija, Latvija, Zviedrija, Igaunija, Somija, Dānija, Lietuva, Polija un Krievija. Ir izveidotas arī vairākas citas starpvalstu organizācijas un Eiropas Savienībā ir izstrādāta makroekonomiskā stratēģija Baltijas jūras reģionam, kuras viens no uzdevumiem ir veicināt vides ilgtspēju reģionā.

Secinājumi

Ūdens resursu pieejamība un ievērojamās investīcijas ūdensapgādes sistēmu izveidē un pilnveidošanā ir nodrošinājušas ievērojamus uzlabojumus krāna ūdens kvalitātē. Par to jāatceras ik reizi, kad grasāmieš pirt kārtejo fasētā ūdens pudeli. Savukārt, lai risinātu samilzušās Baltijas jūras piesārņojuma problēmas, to risināšanai nepieciešams daudz ilgāks laiks — problēmu mērogi ir nesalīdzināmi lielāki nekā Latvijas ūdensapgādes sistēmā, un to risināšanai ir jāaskaņo neskaitāmi daudzu ietekmēto pušu viedokļi un rīcības.

Diemžēl trešais HELCOM ziņojums par Baltijas jūras stāvokli 2016.-2021. gadā konstatē, ka tas nav uzlabojies. Ņemot vērā pašreizējo politisko situāciju, HELCOM sadarbībā ar Krieviju ir pasludināta “stratēģiskā pauze”, taču pārējo valstu sadarbība turpinās. Tikmēr divu agresorvalstu — Krievijas un Baltkrievijas — ūdeņi pa upēm turpina nonākt Baltijas jūrā...

2 Veselības inspekcija, Pārskats par dzeramā ūdens kvalitāti un uzraudzību 2021. gadā, 2022.g. <https://www.pollutionsolutions-online.com/news/water-wastewater/17/breaking-news/what-are-the-most-polluted-seas/55998>

HELCOM (2023): State of the Baltic Sea. Third HELCOM holistic assessment 2016-2021. Baltic Sea Environment Proceedings n°194.